Bijlage: Juridische toelichting & implementatiestappen – verbod fossiele reclame

1. Juridische onderbouwing

Bevoegdheid gemeente

Op grond van artikel 149 van de Gemeentewet is de gemeenteraad bevoegd om regels vast te stellen in het belang van de gemeente. Reclame in de openbare ruimte valt daarbinnen, zeker wanneer deze in strijd is met gemeentelijke doelen zoals klimaatbeleid, luchtkwaliteit en volksgezondheid.

Handelsreclame is beperkt beschermd

Het verbod richt zich uitdrukkelijk op handelsreclame, niet op meningsuiting. Artikel 7 lid 4 van de Grondwet sluit commerciële reclame uit van de meest vergaande bescherming. Op basis van artikel 10 van het EVRM is beperking van commerciële uitingen toegestaan, mits:

- bij wet voorzien (zoals in een APV),
- gericht op een legitiem doel (zoals bescherming gezondheid, milieu, openbare orde),
- proportioneel en noodzakelijk.

De beoogde maatregel voldoet aan deze criteria.

Jurisprudentie en precedentwerking

- In Rechtbank Den Haag, 25 april 2025, oordeelde de rechter dat het weren van fossiele reclame via een APV in lijn is met het Europees recht en met de Grondwet. De rechtbank erkende expliciet dat gemeenten op grond van hun zorgplicht en beleidsvrijheid mogen optreden tegen fossiele reclame, ter bescherming van gezondheid en milieu.
- Gemeenten als Den Haag, Haarlem, Amsterdam, Eindhoven, Nijmegen en Amstelveen hebben inmiddels stappen gezet via APV-wijzigingen, moties of contractuele uitsluitingen. Dit bevestigt dat er juridische en bestuurlijke precedentwerking is.

Vergelijkbare verboden in de APV

Het verbieden van bepaalde reclames is niet nieuw. Lokale overheden beperken of verbieden al decennialang reclames voor:

- Tabak: volledig verboden in openbare ruimte en media sinds 2002 (Tabaks- en rookwarenwet)
- Alcohol: reclamebeperking voor sterke drank, vooral gericht op jongeren
- Gokken: APV-bepalingen verbieden (online) gok-reclames in bushokjes of nabij scholen
- Seksindustrie of escortdiensten: in meerdere gemeenten uitgesloten van buitenreclame

Het verbieden van reclame voor schadelijke of risicovolle producten in het publieke domein is daarmee juridisch én beleidsmatig ingebed in de Nederlandse praktijk.

Contractuele werking

Ook bij bestaande exploitatiecontracten (zoals voor bus-hokjes, digitale schermen, billboards) kan de gemeente optreden. Contracten zijn ondergeschikt aan gewijzigde regelgeving. In vrijwel alle gevallen is vastgelegd dat de exploitant moet voldoen aan “de op dat moment geldende wet- en regelgeving”.

Bij eerdere wetswijzigingen (bijvoorbeeld tabaksreclame, gokwetgeving) zijn contracten niet opengebroken. De exploitant draagt hier het ondernemersrisico.

2. Implementatiestappen voor gemeente Heerlen

Hieronder een beknopt stappenplan voor de uitvoer van het voorstel:

Juridisch (Juridische Zaken)

Stap 1: Veranker de definitie van fossiele reclame in de APV onder een nieuw artikel.
Stap 2: Voeg een verbodsbepaling toe op fossiele reclame, zichtbaar vanaf de openbare ruimte.
Stap 3: Veranker uitzonderingen (bedrijfsnamen bij eigen pand, bewegwijzering op bedrijventerreinen).
Stap 4: Pas boete- of sanctiebepalingen aan (via standaard handhavingskader APV).

Beleidsmatig (Afdelingen Vergunningen & Openbare Ruimte)

Stap 5: Pas het gemeentelijk reclamebeleid aan (B&W-besluit).
Stap 6: Informeer exploitanten zoals JCDecaux en Exterion schriftelijk over de wijziging, met minimaal 3 maanden invoeringstijd.
Stap 7: Voeg toelichting toe bij aanvraagformulieren voor tijdelijke objecten en vergunningen.

Communicatie (Publiekszaken/Communicatie)

Stap 8: Publiceer informatie op de gemeentelijke website onder “Wat mag wel/niet in de openbare ruimte”.
Stap 9: Stel een Q&A op voor inwoners en ondernemers.

Handhaving & monitoring (Toezicht & Handhaving)

Stap 10: Verwerk in toezichtplan openbare ruimte: meldingsgericht toezicht volstaat in eerste fase.
Stap 11: Evalueer de handhaafbaarheid en juridische houdbaarheid in de praktijk na 1 jaar.

Rapportage aan raad

Stap 12: Informeer de raad uiterlijk in Q2 2026 over de voortgang, knelpunten en naleving.

Tot slot

Met dit stappenplan en de juridische onderbouwing is het verbod op fossiele reclame volledig uitvoerbaar binnen bestaande bevoegdheden en structuren. De aanpak sluit aan bij eerdere wetgevende trajecten rond tabak, gokken en alcohol en wordt ondersteund door actuele jurisprudentie en beleidsadviezen van o.a. CE Delft, de Rli, de WHO en de Wetenschappelijke Klimaatraad.